

In: NRC Handelsblad, 4 jan. 2010; in NRC Next, 5 jan. 2010

Begin niet aan opheffing provincies

Arno Korsten en Cees Versteden

Het kabinet heeft reden gezien om maar liefst twintig ambtelijke werkgroepen aan het werk te zetten om voorstellen te doen voor ruim 30 miljard aan bezuinigingen. Eén werkgroep richt zich op de vraag of het binnenlands bestuur renovatie behoeft. De agenda van die werkgroep is tot nu toe onbekend maar aannemelijk is dat het opheffen van enige provincies erop staat. Dit kabinet heeft al bij de start uitgesproken dat het bij voorkeur niet meer dan twee overheidslagen wil inzetten. De minister van BZK heeft al de suggestie gedaan om de provinciale laag te slopen. Maar wat zijn de gevolgen daarvan?

De positie van de provincies is in de Grondwet verankerd. Een eerste gevolg van opheffen is dat de Grondwet wijziging behoeft. Dat is geen eenvoudige handeling. Behandeling in twee kabinetsperiodes is nodig en dan moet er ook nog een ruime meerderheid in het parlement voorstander van blijken. Je bent zo tien jaar verder. De opheffing van de provincies levert vóór 2020 dus al geen cent op.

Sluwe Haagse beleidsvoerders zullen zeggen: we wijzigen de Grondwet niet, maar halen eerst tal van taken stapsgewijs bij provincies weg. De consequentie daarvan kunnen we langs lopen. We noemen er een paar.

Opheffing van provincies impliceert dat het provinciebudget (het 'Provinciefonds') wordt ingekrompen. Minder beleid, dan ook minder middelen, dat is logisch. Die maatregel kan wel geld opleveren, maar welk beleid moet dan verdwijnen en waarheen?

Provincies bemoeien zich met ruimtelijke ordening van de regio's, met mobiliteit en met bedrijventerreinen. Als de provincies wegvallen, wie verricht dan die regioplanologie? Dan zal de rijksoverheid dan moeten doen. Gevolg: centralisatie.

Het beleid dat de waterschappen uitvoeren, betreft hoofdzakelijk waterbeleid van de provincies. Vallen de provincies weg, dan hangen de waterschappen in het luchtledige. Waterschappen als een 'staat in de staat' zijn ongewenst, dus kan het gevolg zijn om ook waterschappen op te heffen. Maar dan? Het werk dat waterschappen nu verrichten, moet toch gedaan worden. Denkbaar is dan dat Verkeer en Waterstaat dat beleid gaan maken en dat de waterschappen een buitendienst worden van dat departement. Tevens komen dan fusies van waterschappen in beeld. Zit Nederland te wachten op centralisatie van waterschappen naar de rijksoverheid? Weet 'Den Haag' hoe de beken in de Achterhoek het beste kunnen meanderen?

Bij rampen kan de commissaris der koningin gevraagd worden de leiding te nemen bij de hulpverlening. Die mogelijkheid vervalt als de provincie wordt opgeheven. Gaat de minister van Binnenlandse Zaken die taak dan overnemen? Ja, wie anders. Dus, ook hier weer centralisatie. Ambtenaren gaan dan het werk doen.

Commissarissen vervullen een rol in de aanstelling van burgemeesters en stellen waarnemend burgemeesters zelf aan. Bij het opheffen van provincies moet deze taak direct naar de minister van Binnenlandse Zaken gaan. Opnieuw centralisatie, besluiten worden op grote afstand van de gemeenten genomen. En zo kunnen we doorgaan.

Wat wordt de positie van de rijksoverheid, nu veel beleid van het Rijk is overgegaan naar de Europese Unie? Als daar ook bij komt dat provincies worden opgeheven, zal het gevolg zijn dat wat aan beleid uit Den Haag naar 'Brussel' vertrekt, wordt aangevuld met werk dat nu door provincies wordt gedaan. Het opheffen van de provincies wordt zo een operatie om departementen te voorzien van wat meer taken. De positie van Binnenlandse Zaken wordt zo weer wat sterker. Ziet u het voor zich? Zouden dan Haagse ambtenaren nog verdwijnen?

Nee, het opheffen van de provincies is geen verstandig besluit. Vele tientallen wetten zouden gewijzigd moeten worden. Opheffing van de provincies levert weinig tot niets aan bezuinigingen op, maar wel meer centralisatie. Niet doen dus.

Prof.dr.Arno Korsten is hoogleraar bestuurskunde aan de Open Universiteit. Drs. Cees Versteden is specialist in provincierecht. Beiden waren tot voor kort lid van de Raad voor openbaar bestuur.